

קרא, חשוב, עשה!

(תדריך לילי-אוגוסט)

הקדמה

עונת הקיץ בעיצומה. החום והלחות היחסית הם לטורח על פרת החלב ובן-הבקר גם יחד. תפקידנו — להמעיט ככל האפשר את הסבל של הבהמות, לדאוג להרגשתן הטובה כדי שלא ייפגעו — בריאותן, פוריותן וכושר ההגנה שלהן. גם בני-הבקר זקוקים להגנה בפני סבלות החום, למען לא יופרעו גדילתם והתפתחותם.

ההזנה

עונת הסלק עומדת להסתיים. סגולותיו של הסלק לימות החמה ידועות לכול, ולכן — תשומת לב מיוחדת לתקופת המעבר מהסלק לסוגי המס — פוא האחרים! כתחליפים מתאימים ישמשו לו תחמיץ העלים והקודקודים של סלק הסוכר, או סחיט סלק סוכר, יבש או ספוג מים. תזכור שהמעבר מסלק המספוא למספוא האחר צריך להתבצע בהדרגה: כ־10 ימים לפני היעלמו של סלק המספוא מהאיבוס יש להתחיל בתיבול המנה העסיסית במספוא החדש מהסוגים הנ"ל; מתחילים בתוספות קטנות ומגדילים אותן בהדרגה.

המנה היומית המאקסימאלית של סחיט יבש — 2 ק"ג! מנות גדושות יותר עלולות להזיק קשה. המעוניין בהאבסת כמויות גדולות יותר של סחיט, חייב לשרותו במים לפי המתכון של ק"ג אחד סחיט ל־3 ליטר מים. המנה של סחיט ספוג מים יכולה לגדול עד ל־3-4 יח"מ ליום לראש מבוגר.

המנה היומית של תחמיץ קודקודים, שלא תהיה מעל ל־15 ק"ג לפרה ולבני בקר שבגיל למעלה משנה; לוולדות שעד גיל 6-5 חודשים. מוטב לא להגיש תחמיץ זה כלל. יש לזכור שתחמיץ זה מתקלקל מהר מאוד, כשהוא גלוי לאויר בעונת הקיץ, וצריך להקפיד על כך שהוצאתו ממיכל ההחמצה תיעשה בסמוך לחר לוקה באיבוסים.

תקופת ימות-החמה היא בארצנו ממושכת

למד, וכתוצאה מזה: (1) הבהמות, ובמיוחד מרות החלב, נחלשות ומתעייפות, ו־(2) המספוא המשקי כגון — התירס, עשב הרודוס, הפנסיה לאריה וכד' מאבד מעסיסיותו והתאית הקשה מתרבה בו; עיכול מספוא זה מגביר חום גופו של הבהמות. מן ההכרח, איפוא, להביא בחשבון עובדות אלה בשעת קביעת תפריט המזון של הבהמות, במיוחד זה של הפרות החולבות, וכן לשקוד על סדרי אביסה (מועדי ארוחות וכדומה) נוחים ככל האפשר. היוצא מזה שהמנה העסיסית של הפרות החולבות הרבה תורכב בעיקר מתחמיץ קודקודים, או סחיט, או תחמיץ קליפות תפוזים. אציע, כדוגמה, את מנת המספוא הגס לפרה חולבת: 3 יח"מ מעשב הרודוס + ½ יח"מ משחת קטנית מעולה + 2 יח"מ מתחמיץ קודקודי סלק סוכר.

הערה מיוחדת בענין החלבון: בעונה החמה פוחתת נצילות החלבון (באופן מיוחד כשגם איכותו במספוא המשקי העונתי פוחתת והולכת). על כן — מוטב להימנע בעונה זו מהכנסת שיר נויים ברמת החלבון, אם כי היא בדרך כלל גדושה באיבוס בהמותינו; נדחה את השינויים והתיקונים לעונת החורף; ועוד ידובר על כך בבוא הזמן.

משהו על פעולות מימשק

אמנם כולם יודעים תורה זו ובקיאים בה, אלא שאין מקיימים אותה ולכן ארשה לעצמי לציין מספר פעולות שהן בבחינת „מצוות עשה“ ואין לדחותן עד... עד בוא אליהו:

1. מקום המרבץ של בהמותיך שיהיה יבש ונקי. פתח כל פתח ובכלל זה גם את הגג (ראו, מאמרה של גרטל ברקאית ב„השדה“, חוברת ח' כרך מ"ד).

2. תקלח את הפרות באופן סדיר, ורצוי — לפי שיטת ד"ר ע. ברמן — בשעות היום לאחר שיחלוף ויעבור שיאו של החום. למען תפיק הבהמה את ההנאה המלאה מהמקלחת יש צורך

בכבישה קלה שאפשר לבצעה בחבית ממולאה מים. יש להקפיד על כך שלא תהיה מעורבת בכורכר (או בכל חומר מילוי אחר) אדמה, כי אז כל עמלך לשווא.

ג. לפני ביצוע כל התיקונים בקרקע יש לנר קותו באופן יסודי מכל הזבל, כי שיכבת הזבל תהווה כעין סוליה, ההופכת בחורף לבוצ. לניקוי הזבל די במגרד-לוח, צמוד לטרקטור, או נגרר ע"י סוס. אין להשתמש בסקרייפר, כי הוא משי-איר בורות אחריו.

ד. בניקוי החצרות יש לשים לב באופן מיוחד לתלוליות הנוצרות ליד הגדרות, המהוות כעין סכר לנוזלים שבחצר. מן ההכרח לנקות באופן סדיר, מדי שבוע, את פס האדמה שמתחת לגדר (במגרפה, במעדר או בטוריה), כשם שהנך נוהג לנקות את מכון החליבה וכדומה בכל שבוע.

ה. אל תשכח לתקן את צינורות המים והשוקות בשעה שתעסוק בשיפוץ הכללי של הסככות והחצרות. מיתקן הכלים השלובים בשוקות נמצא מתאים ביותר; המדריך שבאיוורך יסייע לך בעצתו כיצד להתקין זאת.

ו. תדאג להתקנת המרזבים, שיהיו בעלי כר שר קיבול מספיק, למען לא יציפו מי הגשמים את החצרות. מובן מאליו שצינור המוצא של המרזב יוביל את המים אל מחוץ לחצר!

ז. עם צמצום מידות הרוחב לעמדות הפרות בסככות מ-110 ס"מ ל-85 ס"מ, נודעה חשיבות מיוחדת לרחבות החצר, ואין להסכים בשום פנים להצרתה גם היא. שטח נרחב יותר לכל ראש בחצר ישמש ערובה לנקיונה בקיץ ולנוחותה בחורף. השטח המומלץ לפרה הוא 20 מ"ר (סככה + חצר). אבל אין עוד להסתפק בכך, כי פרותינו ה"מדרניות" מגודלות הן והן זקוקות למרחב גדול יותר. תשתדל להרחיב את שטח החצרות, כשיש צורך בכך, בטרם תיגש לביצוע כל התיקונים שהוזכרו לעיל.

ח. פאת השמיים צפונה עשויה לשמש מקור חשוב לקירור הסביבה והבהמות שבמחיצתה; סלק כל העצמים המאהילים (סוככים) על פאת שמיים זו, כגון עצים, מבנים וכו' וכן תמנע הקמת מבנים מצד זה.

באיוורור המקום, בו מוחזקת הפרה — למען יתאדו המים מהגוף.

3. קשות הן במיוחד השעות 8-9 בבוקר ועד לשעת צהריים, כשאין הרוח נושבת. תקפיד שבהמותיך יימצאו באותן השעות במקום מוצל. 4. תספק מי-שתייה נקיים וקרירים, הגישה אליהם שתהיה חופשית. אין צורך לחזור כאן על מה שנאמר בחוברת 62 בענין זה.

5. תערוך "תספורת" לכל הבהמות ויוקל עליהן להיפטר מהחום המעיק. תבוא על שכרך המלא תמורת עמל זה.

6. סדרי ההאבסה בעונה זו: המספוא העסיסי ביותר, הגש בשעות היום ואת השחת ותחמיץ השיבולת שועל — בשעות הלילה. ההסברים מיותרים.

7. סלק שיירי מספוא (תחמיצים, ירק וכדור מה) שלא נאכלו מהאיבוס, כי בעקב השחייה ממושכת הבהמות בוחלות בשיירים כאלה וממי-לא אין בהם תועלת. תגיש מנות בהתאם ליכולת ורצון האכילה של הבהמות; עליהן לסיים את הארוחה עד גמירא תוך זמן קצוב, ואל תמלא את האיבוס במנות שצריכתן וחיסולן מצריך שעות מרובות.

8. לא לשכוח את הריסוסים.

9. עונת יוליאוגוסט היא המתאימה ביותר לביצוע התיקונים היסודיים בסככות ובחצרות. כי הקרקע אז כבר יבש די, ומאידך — התיקונים שיעשו יספיקו עד החורף להתגבש ולהתייצב. בביצוע התיקונים, שהם — לקראת החורף בעי-קר, יש לשים לב לכללים הבאים:

א. השיפועים בסככה — נטייתם תהיה מהאיר בוס לקיר החיצוני, ובחצרות — מהסככה אל מחוץ לגדר.

ב. להתקנת השיפועים ומילוי המהמורות יש להשתמש בכורכר, בזלת, או חול מכל מחצבה שהיא, כדי שהקרקע המתוקן יהיה מחלחל ומר-צק. את חומר המילוי (הכורכר וכדומה) יש הכ-רח לכבש ולהחליק במכבש כבד, כי אחרת עלולים להיפצע טלפי הבהמות מאבנים מתגול-לות. על כל פנים רצוי לכסות את הכורכר בשיכבת חול מחצבה בעובי של 10 ס"מ בקירוב. את חול המחצבה יש להרטיב ולכבש; די

מפירסומי יחידת ההשבתה

סיכומים על המבכירות שהמליטו בתשנ"ב (1961/62)

הדו"ח הזה מביא נתונים מסוכמים על 5592 מבכירה. בטבלה אחת רוכזו ומיינו המבכירות לפי מוצאן מהפרים השונים, וכן חולקו המבכירות ל-3 קבוצות בהתאם לאורך תחלובותיהן. בקבוצה א' נכללו אלה שחלבו עד 264 יום; בקבוצה ב' — בעלות תחלובות תקינות של 265-365 יום

ובקבוצה ג' — אלה שחלבו מעל ל-365 יום. לגבי כל קבוצה הובאו נתונים נפרדים למבכירות שנחלבו 3 פעמים ולאילו שנחלבו 2 פעמים ביממה. נסקרו בדו"ח הזה 4862 בנות של 62 פרים שבאגודות ההזרעה. 554 מבכירות מפרים שונים ו-32 מבכירות שהובאו מהולנד. הסיכום הכולל של המבכירות מודגם בטבלה שלהלן.

פרטים	ס"ה בנות	חליבות	ה ת ח ל ו ב ו ת							
			עד 264 יום				תקניות מ' 265 עד 365 יום			
			מספר בנות	שיא יומי בחלב ק"ג	מספר בנות	גיל בחור דשים	שיא יומי בחלב ק"ג	חלב	שומן גר'	שומן %
מספר בנות	שיא יומי בחלב ק"ג	מספר בנות	גיל בחור דשים	שיא יומי בחלב ק"ג	חלב	שומן גר'	שומן %	מספר בנות	שיא יומי בחלב ק"ג	

סיכום כל

25.5	437	3.31	585	17.7	24.0	28.5	3169	21.9	924	3	5592	המבכירות
21.0	65	3.50	543	15.5	20.9	27.6	747	19.8	250	2		

הפרים ערוכים בטבלה אחת לפי מספר הבנות שהולידו, ו"קישון" עומד בראש הטור עם 558 הבנות שלו. אחריו באים "מקסים", "דנדי", "גיל" ו"חמדן". הבאים אחריהם מיוצגים עם פחות מ-150 בנות, ורוב הפרים מופיעים עם עדרי בנות המונים בין 60 ל-12 ראש. אין לציין על-יונות מיוחדת בכושר ההנבה לגבי הבנות של 6 הפרים שהוכרו לעיל, אם באים לדון עליהן לפי הנתונים שבדו"ח זה. הממוצע היומי של בנות אלה בתחלובות נורמאליות ובשלוש חליבות מתנודד בין 17.3 ק"ג ל-18.9 ק"ג (של דנדי), ובתנובות כאלה נתברכו גם מבכירותיהן

של מרבית הפרים האחרים. איך להסיק, כמובן, מזה מסקנה כלשהי בדבר טיבו של כל פר בפני עצמו, אולם הרושם הכללי המתקבל מטבלה זו הוא שרמת ההנבה הממוצעת של בנות רוב הפרים היא כמעט אחידה, והתנובה היומית הממוצעת של אלו שנחלבו 3 פעמים ביממה ועמדו ברפת משך תקופות מלאות נתייצבה ועומדת על 17 ק"ג חלב עם 3.3% שומן. מבחינה זו לא חל כל שינוי זה כמה שנים. היוצא, שרק במקרים נדירים יש לצפות ל"כוכב" מזהיר שידרוך מבין עדר הפרים, אשר בכוחו יהיה להעלות רמת ההנבה הגבוהה, אליה מגיעות הבנות של רוב הפרים.

ט. נזכיר שוב את ענין זרימת האויר התקינה בימות החמה. דובר על כך בהרחבה בחוברת 62.

סוף דבר

קראת, ואל תסתפק בזה. תיוועץ במדריך ותיגש למלאכה מיד בכל המרץ; אם תדחה ל"מחר" יתכן ותאחר ולא תספיק לבצע כל הטעון תיקון במועדו.

חיים שור

בטבלה אחת מובאים גם הנתונים של "מבכירות בודדות", שנולדו כנראה ל"פרי-עזר" שפעלו במשקים שונים. מספר המבכירות הוא 554 ויוצא שרמת התנובה שלהן (הממוצעת) כמעט שאינה נופלת במאומה מזו של בנות הפרים שבאגודות ההזרעה. ה"חרם" שהוכרו בזמנו, עם כינון מכוני ההזרעה, על הפרים הפרטיים במשקים, כוחו פג כנראה מתוך הכרת המציאות, והגיעה השעה לתקן תקנות מטעם ועדות הטיפוח והנהלת ספר